

Формувальне оцінювання потрібно здійснювати в процесі розв'язання системи завдань різного рівня й типу та виконання практичних робіт у межах кожної навчальної теми. Перед виконанням завдань і практичних робіт учні ознайомлюються або долучаються до розробки критеріїв, згідно з якими буде здійснюватися самооцінювання, взаємооцінювання та експертне оцінювання результатів навчання. Це сприяє розвитку позитивної мотивації навчання, відповідальній самоорганізації навчальної діяльності, партнерській взаємодії, зворотному зв'язку з учителем, адекватному оцінюванню власного рівня досягнення результатів навчання.

На початку та наприкінці вивчення розділів програми рекомендовано визначити наявний рівень предметної компетентності учнів за допомогою персонального оцінного бланку в електронному форматі, що значно зекономить навчальний час. Якщо в учнів немає доступу до електронного оцінного бланку, тоді можна використати його паперовий варіант для процедури підсумкового самооцінювання учня та експертного оцінювання вчителя.

Спочатку учень здійснює самооцінювання за визначеними в оцінному бланку критеріями. Оскільки здобувачі освіти 5–6 класів ще не готові адекватно оцінювати власну навчальну діяльність, то після самооцінювання вчитель здійснює експертне оцінювання, у такий спосіб забезпечується зворотний зв'язок. Порівнюючи результати самооцінювання та експертного оцінювання в учнів формується критичне мислення, відповідальність за результати власного навчання, бачення подальшого освітнього розвитку, впевненість у власних силах, а відтак й особистісні якості.

Критерії оцінювання рівнів компетентностей учнів, що визначені в персональному оцінному бланку, дають можливість скласти розгорнуту характеристику досягнень кожного учня в динаміці, виявити, які види діяльності споріднені їхнім здібностям та професійним намірам, відстежувати їхній поступ у навчанні, враховувати, що за деякими критеріями того чи іншого показника учень може виявитися на більш високому або нижчому рівні, ніж тому, який він демонструє в цілому. Така форма оцінювання забезпечує якісну оцінку навчальних досягнень учня, показує його основні успіхи й прогалини, аналіз яких дає змогу усвідомлено планувати удосконалення власної навчальної діяльності, вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання.

Критеріально-оцінна технологія формувального й підсумкового оцінювання дає змогу відслідковувати навчальний поступ учнів від одного етапу до іншого, порівнюючи й критично оцінюючи його результати.

Створені в навчальній діяльності особистісні зовнішні освітні продукти дають змогу якісно здійснити підсумкове оцінювання, оцінити внутрішні особистісні зміни й здобутки кожного учня, індивідуальний рівень сформованості ключових і предметної компетентностей.

9.2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «ТЕХНОЛОГІЇ» В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Туташинський Василь Іванович

кандидат педагогічних наук

У 2023/2024 навчальному році навчальний предмет «Технології» мають вивчати вже всі учні 5 і 6 класів, а також 7 класи пілотних закладів загальної середньої освіти України, охоплених інноваційним проєктом «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»¹.

¹ Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.

У 5 і 6-х класах викладання предмета «Технології» здійснюється за модельними навчальними програмами, рекомендованими МОН України¹.

Зазначені модельні програми визначають мету, основні завдання та зміст навчального предмета «Технології», орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів 5–6 класів, види їх навчальної діяльності з технологічної освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти й передбачають різні методичні підходи до реалізації змісту технологічної освіти з урахуванням умов навчання².

Мета і завдання навчального предмета «Технології» досягаються з опорою на досвід людства, що знайшов відображення в культурній спадщині українців та одному з найпотужніших пластів цивілізації – виробництві³.

Заклад освіти може обрати будь-яку з рекомендованих модельних навчальних програм предмета «Технології», чи розробити власні навчальні програми предметів, інтегрованих чи білінгвальних курсів, що мають містити опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом базової середньої освіти та/або відповідними модельними навчальними програмами.

На основі обраної модельної, або власної навчальної програми, вчителі мають самостійно у довільній формі розробляти календарно-тематичне планування: визначати час і порядок вивчення навчального матеріалу, теми занять із урахуванням обраних учнями і ученицями проєктів та кількість навчальних годин для засвоєння відповідних модулів, розділів, тем, технологічних процесів тощо. Календарно-тематичне планування повинно бути гнучким, передбачати внесення вчителем, у разі потреби, необхідних змін у терміни опрацювання змісту навчального матеріалу та виконання проєктів, практичних робіт, проведення екскурсій тощо.

Кількість проєктів, які можуть розроблятися і реалізовуватися під час засвоєння модуля та протягом навчального року, визначають вчителі, враховуючи складності об'єктів проєктно-технологічної діяльності, здібностей та рівня підготовки учнів і учениць, умов здобуття ними освіти.

Кожна з рекомендованих МОН України модельних навчальних програм з предмета «Технології» може застосовуватися як в умовах очного, так і дистанційного та змішаного навчання в класах, які поділяються на групи і де такої можливості немає.

Проведені відділом технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України експериментальні дослідження щодо реалізації змісту технологічної освіти та досвід роботи вчителів технологій показують, що проводити заняття з навчального предмета «Технології» ефективніше у формі спарених уроків (2 навчальні години) з поділом класу на підгрупи.

Проведення спарених уроків технологій надає можливість учням успішно розробляти й реалізовувати проєкти та сприяє досягненню очікуваних результатів навчання, формуванню якостей всебічно розвиненої, цілісної, творчої особистості.

Поділ класу на підгрупи під час вивчення предмета «Технології» створює умови для забезпечення робочим місцем кожного учня і безпечного навчання, повнішого урахування інтересів, здібностей та професійних нахилів учнів й учениць, формування необхідних практичних умінь і навичок.

Заняття з предмета «Технології» мають проводитись у спеціально обладнаних навчальних майстернях (комбінованих чи спеціалізованих для вивчення кулінарії, технологій обробки текстильних матеріалів, деревини, металу), що відповідають санітарно-технічним нормам і вимогам безпеки та у яких є можливості для застосування передбачених навчальною програмою інформаційних і ви-

¹ Модельні навчальні програми. Інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchalni-prohramy/>

² Туташинський В.І., Тарара А.М., Мачача Т.С., Вдовченко В.В. Методичні засади реалізації змісту технологічної освіти у 5–6 класах: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ: Педагогічна думка, 2022. 137 с. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/METODYCHNYI-POSIBNYK-5-6-KLAS-19.01doc-1.pdf>

³ Туташинський В.І. Модельна навчальна програма «Технології». 5–6 класи. С. 2. URL: http://undip.org.ua/upload/files/%D0%A2%D0%95%D0%A5%D0%9D%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93II._5-6_%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8.pdf.

робничих технологій. Для проведення окремих занять можуть використовуватися (у разі їх наявності в закладі освіти) лабораторії робототехніки, STEM-лабораторії, музеї, виставкові зали, навчально-дослідні ділянки, що створюють середовище технологічної освіти.

Під час здобуття технологічної освіти можуть застосовуватися різні форми, методи й засоби навчання та педагогічні технології. При цьому основною є проєктна педагогічна технологія, що забезпечує досягнення очікуваних результатів навчання у процесі проєктування виробів і технологій та виготовлення різних об'єктів, формування наскрізних умінь, ключових і проєктно-технологічної компетентностей, розроблення й реалізації особистісно та соціально важливих проєктів.

Тематика проєктів, технології виробництва і обслуговування, що вивчають учні, та шляхи досягнення результатів навчання визначаються відповідно до вікових можливостей, рівня розвитку, інтересів і здібностей учнів із урахуванням фахової підготовки вчителя, ресурсного забезпечення, інших місцевих умов.

У 5 класі рекомендованими об'єктами проєктно-технологічної діяльності під час вивчення модуля «Проєктування і технології» можуть бути екологічні іграшки, брелки, укладки для різальних інструментів, пристосування для обробки текстилю, деревини, фанери та ДВП тощо.

Під час вивчення п'ятикласниками модуля «Декоративно-ужиткове мистецтво у проєктно-технологічній діяльності» об'єктами проєктування і виготовлення можуть стати аплікації з тканини, вироби з бісеру, з вишивкою, декорації з розписом, пазли, прикраси з природних матеріалів, етноіграшки, обереги тощо.

У процесі опанування навчального модуля «Застосування технологій у побуті» об'єктами проєктно-технологічної діяльності можуть бути обрані кухонні пристосування, годівниці для птахів і домашніх тварин, вирощування кімнатних рослин тощо.

У 6 класі під час вивчення модуля «Проєктування і технології» рекомендованими є розроблення і реалізація складніших проєктів з використанням текстилю, вторинних матеріалів, деталей механічного конструктора та застосуванням технологічних машин (свердлильного, токарного деревообробного верстата чи швейної машини).

Це можуть бути такі орієнтовні проєкти: «Чохол для смартфона», «Сумка-шопер», «Підвіска для картин», «Рухома іграшка», «Модель механізму», «Модель машини» та інші.

Під час вивчення шестикласниками модуля «Декоративно-ужиткове мистецтво в проєктно-технологічній діяльності» об'єктами проєктування і виготовлення можуть стати лялька-мотанка, вишивка, ялинкові прикраси, сувеніри, іменні подарунки тощо.

У процесі опанування навчального модуля «Застосування технологій у побуті» можуть бути реалізовані проєкти: «Страви української кухні»; «Домашній майстер і майстриня», «Дбаємо про добробут і безпеку» та ін.

Вибір кожного наступного проєкту має поступово підвищувати рівень завдань і навчальних досягнень учнів, розширювати вивчення методів проєктної діяльності та технологічних процесів у різних галузях, способів раціонального використання матеріалів і засобів виробництва (від ручних до механічних та автоматизованих).

Проєктно-технологічна діяльність має спрямовуватися на створення власної освітньої траєкторії кожної особистості, формування власних суджень, цінностей, ставлень, що поступово формують проєктно-технологічну компетентність.

Навчальний предмет «Технології» має забезпечувати реалізацію вимог Державного стандарту базової середньої освіти відповідно до таких обов'язкових результатів навчання учнів і учениць:

1. Формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності.
2. Творчо застосовує традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва.
3. Ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу.

4. Турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб¹.

Можливість вибору різних модельних навчальних програм, варіативність їх змісту, особливості методики та умов їх реалізації створює ситуацію, коли освітні результати з технологічної освіти учнів, їх готовність до проєктно-технологічної діяльності можуть мати суттєві відмінності. Тому на початку вивчення навчального предмета «Технології» у 7 класі важливо провести вхідне діагностування рівня навчальних досягнень учнів з технологій, провести вступний інструктаж і перевірити засвоєння учнями правил безпеки праці та ядра знань, визначеного Державним стандартом базової середньої освіти.

Для проведення вхідного діагностування можна використати тести, провести бесіди, запропонувати пробні практичні завдання.

За результатами вхідного діагностування вчителям необхідно внести відповідні зміни у своє календарно-тематичне планування та передбачити проведення індивідуальної роботи з учнями, які мають освітні розриви й потребують допомоги у формуванні проєктно-технологічної компетентності.

У 7 класі можна запропонувати таку тематику проєктів: «Створення інструментів і пристосувань (виробів, деталі яких мають циліндричні, конічні, призматичні, фасонні поверхні та з'єднуються різними способами)»; «Проєктування та виготовлення підставок під гаряче»; «Дизайн столової білизни»; «Полички для книг і сувенірів»; «Підсвічники»; «Ящички для квітів»; «Макети споруд» тощо.

Під час вивчення предмета «Технології» у 7 класі вирішуються такі завдання:

- розширення досвіду проєктно-технологічної діяльності та партнерської взаємодії в умовах, що змінюються;
- засвоєння способів проєктування, графічної грамоти, умінь виготовляти та оцінювати вироби, раціонально використовувати поширені матеріали природного та штучного походження, безпечно поводитися з ручними, механізованими й автоматизованими засобами праці, застосувати техніку і технології для реалізації проєктів у обраній галузі діяльності;
- розвиток творчих здібностей, просторової уяви, технічного, системного, екологічного і критичного мислення, психомоторики, здатності гармонійно поєднувати розумову та фізичну працю;
- формування проєктно-технологічної компетентності, відповідального ставлення до результатів праці, вибору професії та свого подальшого життєвого шляху, самозарадності, підприємливості й інноваційності, готовності дбати про добробут, примножувати культурні цінності, оберігати природу та раціонально змінювати довкілля засобами дизайну і технологій.

Рівень досягнень учнів/учениць кожного класу впродовж навчального року визначається в процесі формувального та підсумкового оцінювання.

У визначенні результатів навчання необхідно враховувати різні види досвіду, які набувають учні та учениці: засвоєння методів проєктування, розуміння та використання графічних зображень, застосування матеріалів, засвоєних способів дії в ситуаціях, у яких вони формувалися, і в нових умовах, коли виникла необхідність пошуку нових способів розв'язання технічних проблем і завдань у процесі творчої діяльності.

На перших етапах засвоєння нових умінь і технологій доцільно здійснювати поопераційний контроль за формуванням проєктно-технологічної компетентності учнів та поетапне оцінювання виконання завдання чи проєкту. На наступних етапах навчання, коли в учнів сформувалися відповідні вміння проєктно-технологічної діяльності, а також у разі дистанційного та змішаного навчання зовнішній контроль має бути систематичним і відображати навчальні досягнення за результатами виконання завдань, розроблення та реалізації проєктів.

¹ Державний стандарт базової середньої освіти. С. 10. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.